

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

โลกทุกวันนี้มีความเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะไร้พรมแดน การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่เป็นภาษาต่างประเทศโดยตรงจึงมีมากขึ้น นับตั้งแต่อดีตสังคมไทยเป็นสังคมเปิดที่มีปฏิสัมพันธ์กับโลกภายนอก ระบบการศึกษาของไทย จึงให้ความสำคัญกับภาษาของประเทศมหาอำนาจของโลก ซึ่งสำหรับคนไทยแล้ว ภาษาอังกฤษมีความสำคัญในฐานะภาษาที่สองที่ใช้ในการค้นคว้าความรู้ และในยุคปัจจุบันประเทศจีนก้าวเข้ามามีบทบาทสำคัญต่อสังคมโลก นอกจากพื้นที่กว้างขวางอันก่อให้เกิดลักษณะของพหุสังคมที่มีการผลิต การบริโภค และความหลากหลายด้านการตลาด ทำให้นานาประเทศมุ่งหวังที่จะติดต่อกับชาย และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีด้วย ประเทศจีนยังได้เข้าร่วมกลุ่มความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ อาทิ กลุ่มประเทศ BRIC¹ ASEAN² และ ASEAN+3³ เป็นต้น (ศูนย์จีนศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551 : ออนไลน์) ภาษาของประเทศต่างๆ ในกลุ่มความร่วมมือดังกล่าว จึงมีความสำคัญในฐานะตัวกลางการสื่อสารระหว่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาษาจีนที่จะเป็นสื่อสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์กับมหาอำนาจอย่างประเทศจีน

นอกจากความสำคัญด้านเศรษฐกิจ ภาษาจีนกลางยังมีจำนวนผู้ใช้งานมากกว่า 1,000 ล้านคนทั่วโลก (Language-capitals, 2007 : Online) เป็นภาษาราชการในหลายประเทศ อีกทั้งเป็น 1 ใน 6 ภาษาที่ใช้ในองค์กรสหประชาชาติ ด้วยปัจจัยต่างๆ นี้ทำให้ภาษาจีนนับเป็นอุปสงค์ร่วมของสังคมยุคนี้ แม้แต่ประเทศมหาอำนาจอย่างสหรัฐอเมริกา ที่ภาษาสเปนกลายเป็นภาษาที่สองไปโดยปริยาย และเดิมทีให้ความสำคัญกับภาษาที่สองค่อนข้างน้อย แต่หลายปีมานี้ กลับพิจารณาการศึกษาภาษาจีนกับเด็กและเยาวชน (วริษฐ์ ลิ้มทองกุล, 2008 : Online) แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของภาษาจีน

¹ กลุ่มประเทศมหาอำนาจใหม่ประกอบด้วย บราซิล รัสเซีย อินเดีย และจีน รวมตัวกันด้วยประเด็นเรื่องพลังงาน และเศรษฐกิจ

² สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ประกอบด้วย 10 ประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป้าหมายเพื่อความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจ

³ กรอบความร่วมมือ ASEAN กับ 3 ประเทศพันธมิตร (เกาหลี ญี่ปุ่น จีน) ในเรื่องเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และความมั่นคงระดับชาติ

ในฐานะที่เป็นภาษาโลก⁴ และการตอบรับที่ดีต่อทิศทางการเติบโตของประเทศจีน

ขณะที่ทั่วโลกตื่นตัวต่อกระแสจีน ประเทศจีนก็มีการส่งออก “ภาษา” ซึ่งเป็นสิ่งสะท้อนวัฒนธรรมที่เข้มแข็งของตนเอง รัฐบาลจีนได้จัดตั้งสถาบันขงจื่อขึ้นมากกว่า 80 แห่งใน 36 ประเทศ รวมถึงสถาบันภาษาตามมหาวิทยาลัย เพื่อสนับสนุนการเรียนการสอนภาษา และวัฒนธรรมจีนในต่างประเทศ (จิตลดา โจนนาทร, 2550 : ออนไลน์) การประชุมเชิงปฏิบัติการเรื่องการเรียนการสอนภาษาจีนในระดับอุดมศึกษา โดยศูนย์จีนศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (14 มีนาคม 2551) ชี้ให้เห็นว่าช่วงเวลาสิบกว่าปีที่ผ่านมา (พ.ศ.2533 - 2551) มีโรงเรียนรัฐบาลเปิดสอนภาษาจีนเพิ่มจาก 30 เป็น 477 โรงเรียนโดยไม่นับโรงเรียนเอกชน ทำให้ปัจจุบันในประเทศไทยมีผู้เรียนภาษาจีนมากถึง 300,000 คน และสถิติของผู้สมัครเข้าสอบวัดความรู้ภาษาจีน (HSK) เพื่อคัดเลือกเข้ามหาวิทยาลัย (พ.ศ.2545 - 2550) เพิ่มจำนวนจาก 622 คนเป็น 3,675 คน สถิตินี้แสดงให้เห็นถึงความตื่นตัวต่อการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทยที่มีมาอย่างต่อเนื่อง

ปรัชญาการเรียนการสอนภาษาจีนในระดับอุดมศึกษา มุ่งสร้างคนที่มีความรู้ ความสามารถทางภาษา และเกิดความงอกงามทางปัญญา แนวทางส่งเสริมจึงเป็นการต่อยอดผู้ที่รู้ภาษาอยู่แล้ว เพื่อเพิ่มขีดความสามารถทางภาษา และนำไปสู่การค้นคว้าวิทยาการ และองค์ความรู้จากแหล่งข้อมูลภาษาจีนโดยตรง แต่ทุกวันนี้เมื่อก้าวถึงการเรียนการสอนภาษาจีน ยังคงเน้นไปที่ความรู้ในตัวภาษา เช่น การพูด การอ่าน การเขียน ซึ่งเป็นความรู้พื้นฐาน โดยยังขาดการใช้ภาษาเพื่อค้นหาความรู้ที่เป็นภาษาจีน อีกทั้ง คะแนนสูงสุด-ต่ำสุดของผู้สอบวัดความรู้ภาษาจีน (ศูนย์จีนศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551 : ออนไลน์) ยังชี้ให้เห็นถึงคุณภาพของผู้เรียนภาษาจีนที่ยังอยู่ในเกณฑ์ที่ไม่ดีนัก ดังนั้นเรื่องที่ควรพิจารณาคือ การส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณภาพ และสามารถต่อยอดความรู้เดิม เพื่อให้สามารถศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นได้

เทคนิคและวิธีการสอนมีส่วนทำให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจและไม่รู้สึกท้อถอย สื่อตำราจึงควรเหมาะสมกับวิชา มีรูปแบบที่หลากหลาย และไม่จำเป็นต้องเป็นหนังสือเท่านั้น เพราะองค์ความรู้สามารถนำเสนอในรูปแบบที่สอดคล้องกับเทคโนโลยีที่ทันสมัยได้ ขณะที่ปัญหาตั้งแต่ยุคแรกๆ ที่มีการเรียนภาษาจีนในประเทศไทยคือ ขาดแหล่งอ้างอิงทางปัญญา ที่ใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนและเผยแพร่ให้ผู้เรียน รวมถึงปัญหาเรื่องผู้สอน ซึ่งครูอาจารย์ผู้สอนต้องมีวิธีการสอนใหม่ๆ ที่ช่วยดึงดูดความสนใจของผู้เรียน และเกิดความมุ่งมั่นเล่าเรียนในระดับที่สูงขึ้น ปัจจุบันปัญหาเรื่องของสื่อตำรา (Teaching Materials) คือ การขาดสื่อการเรียนการสอนที่สอดคล้อง เหมาะสมกับคนไทยและผู้เรียนระดับต่างๆ โดยที่การศึกษาเกี่ยวกับการผลิตสื่อการเรียนการสอนภาษาจีน ยังไม่

⁴ ภาษาโลก (world language) หมายถึงภาษาที่นานาชาติใช้สื่อสารและเรียนเป็นภาษาที่สอง อีกทั้งถูกใช้ในองค์กรระดับโลกและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ (Wikipedia the free encyclopedia, 2009 : Online)

กว้างขวาง ทำให้สื่อที่มีใช้อยู่ยังขาดคุณภาพ ขาดการใช้เทคนิคนำเสนอเนื้อหาที่น่าสนใจ และตรงกับกลุ่มเป้าหมาย จึงไม่สามารถช่วยกระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจ และความสามารถของผู้เรียนได้อย่างเต็มที่ ดังนั้นปัญหาเรื่องการขาดสื่อที่เหมาะสม จึงเป็นอุปสรรคสำคัญในการเข้าถึงสารสนเทศของผู้ที่กำลังศึกษาภาษาจีน

ผู้ศึกษามีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการผลิตสื่อตำราที่เหมาะสมกับยุคสมัย มีเทคนิคที่ช่วยให้เกิดสภาพการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับระดับของผู้เรียน และช่วยกระตุ้นแรงจูงใจต่อการเรียน โดยบูรณาการศักยภาพของเทคโนโลยีมัลติมีเดียเข้ากับบทเรียนภาษาจีน เพื่อพัฒนาเป็นสื่อที่ใช้ร่วมกับการเรียนการสอนในและนอกชั้นเรียน และเป็นสื่อที่ตอบสนองได้ตรงความต้องการของผู้เรียน ความสามารถในการนำเสนอข้อมูลหลากหลายประเภทของเทคโนโลยีมัลติมีเดีย มีส่วนช่วยให้กระบวนการรับรู้ของผู้เรียนดีขึ้น สอดคล้องกับทฤษฎีที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ของสมองมนุษย์ ซึ่งการนำเสนอเนื้อหาด้วยภาพและข้อความที่สอดคล้องกันอย่างเหมาะสม จะทำให้การรับรู้ ประมวลผล และจัดเก็บข้อมูลในระบบความจำเป็นระเบียบ ส่งผลให้การเรียกคืนความจำทำได้ง่ายขึ้น ผู้ศึกษาจึงคาดหวังว่า แนวทางนี้จะส่งผลดีและมีส่วนช่วยสนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดความสนใจต่อบทเรียน และเรียนรู้ได้ดีขึ้น

ในอีกทางหนึ่ง ภาษาจีนระดับกลางหรือการเรียนระดับอุดมศึกษา มุ่งเน้นในการศึกษาด้านวัฒนธรรมและสังคมมากขึ้น ขณะที่มนุษย์มีระบบความจำที่จำกัด การจัดสรรให้บทเรียนภาษาจีนเข้าใจได้ง่าย โดยนำเสนอเป็นแอนิเมชันซึ่งเป็นรูปแบบของเรื่องเล่าแบบดิจิทัล จะทำให้ผู้เรียนเรียน ทำความเข้าใจ และจดจำบทเรียนด้วยภาพ เสียง และเรื่องราวที่เชื่อมโยงกัน นอกจากนี้จะมีความน่าสนใจกว่าบทเรียนปกติ (text) แล้ว การจดจำเป็นเรื่องราวอย่างมีระบบยังส่งผลให้มีความคงทนของความจำที่ดีขึ้นด้วย จากแนวความคิดข้างต้นนี้ ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะพัฒนาสื่อที่เป็นแหล่งสนับสนุนการเรียนรู้และฝึกทักษะทางภาษา โดยเฉพาะทักษะในการสื่อสารด้านฟัง-พูดของผู้ที่เรียนภาษาจีนระดับกลาง โดยอาศัยแนวคิดทฤษฎีเรื่องเทคโนโลยีมัลติมีเดียและบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน ร่วมกับทฤษฎีการเรียนรู้ของมนุษย์ และทฤษฎีออกแบบสารสนเทศ มาเป็นแนวทางสำคัญในการศึกษา

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- 1.2.1 เพื่อออกแบบและพัฒนาสื่อการสอนวิชาภาษาจีนด้วยเทคโนโลยีมัลติมีเดียที่ส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาจีนระดับกลาง
- 1.2.2 เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ของสื่อการสอนประเภทมัลติมีเดีย ที่ส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาจีนระดับกลาง

1.3 ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

- 1.3.1 ได้แนวทางการออกแบบและพัฒนาสื่อมัลติมีเดียสำหรับบูรณาการร่วมกับการเรียนการสอนภาษาจีนกลาง
- 1.3.2 เป็นข้อมูลในการวางแผนแนวทางการเรียนการสอน และการผลิตสื่อที่เหมาะสมสำหรับผู้ศึกษาภาษาจีนระดับต่างๆ

1.4 วิธีการดำเนินการศึกษา

1.4.1 ขั้นตอนก่อนการผลิต เป็นการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี รวมทั้งเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นขั้นตอนการวางแผน เพื่อหาแนวทางการออกแบบสื่อการสอนภาษาจีน ประเภทมัลติมีเดียที่ช่วยให้เกิดเรียนรู้ที่ดีขึ้น และเหมาะสมกับผู้เรียนภาษาจีนระดับกลาง ในขั้นตอนนี้ยังเป็นการออกแบบสถาปัตยกรรมสารสนเทศ และการออกแบบหน้าจอ เป็นการเตรียมความพร้อมด้านข้อมูล การกำหนดโครงสร้างสื่อการสอน และส่วนติดต่อกับผู้ใช้สื่อการสอน

1.4.2 ขั้นตอนการผลิตและพัฒนา เป็นการดำเนินการผลิตและทดลอง โดยมีขั้นตอนการดำเนินการศึกษาตาม ลำดับคือ

1. ผลิตสื่อการสอน ขั้นตอนการผลิตสื่อการสอนวิชาภาษาจีน ประเภทมัลติมีเดีย โดยใช้แนวทางที่ได้จากการออกแบบที่ศึกษาและกำหนดขึ้น
2. วัดผลสัมฤทธิ์ของสื่อการสอน และประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้ โดยจัดให้กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ วิชาเอกภาษาจีน จำนวน 10 คน ทำแบบทดสอบก่อนเรียน และให้ศึกษาบทเรียนภาษาจีนโดยใช้สื่อการสอนประเภทมัลติมีเดียที่พัฒนาขึ้น จากนั้นจัดให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบทดสอบหลังเรียน (เป็นแบบทดสอบชุดเดียวกับแบบทดสอบก่อนเรียน) สุดท้ายจัดให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบสอบถามความพึงพอใจต่อสื่อการสอนภาษาจีนประเภทมัลติมีเดีย
3. ประเมินคุณภาพสื่อการสอนภาษาจีนประเภทมัลติมีเดีย โดยจัดให้ผู้เชี่ยวชาญศึกษาสื่อและทำแบบประเมินคุณภาพสื่อมัลติมีเดีย ผู้เชี่ยวชาญประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาจีน 2 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อมัลติมีเดีย 1 ท่าน
4. วิเคราะห์ผลการทดลอง วัดผลสัมฤทธิ์ของสื่อการสอน ด้วยการเปรียบเทียบคะแนนจากแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนของกลุ่มตัวอย่าง ด้วยค่า t-test ซึ่งผลการเปรียบเทียบจะชี้วัดผลสัมฤทธิ์ของสื่อการเรียน วัดระดับความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างต่อสื่อการสอน ด้วยการนำผลจากแบบสอบถามความพึงพอใจ มาวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วสรุปผล จากนั้นวัดคุณภาพสื่อการสอนประเภทมัลติมีเดีย ด้วยการนำผลจากแบบประเมินคุณภาพสื่อมัลติมีเดียโดยผู้เชี่ยวชาญ มาวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วสรุปผล

5. ปรับแก้ไขสื่อตามข้อเสนอแนะ โดยใช้แนวทางการพัฒนาสื่อจากข้อเสนอแนะต่างๆ ที่รวบรวมได้จากแบบสอบถามความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่าง และข้อเสนอแนะจากแบบประเมินคุณภาพสื่อโดยผู้เชี่ยวชาญ

1.4.3 ขั้นตอนหลังการผลิต เป็นการสรุปและอภิปรายผลการศึกษา รวมทั้งข้อค้นพบที่ได้ และข้อเสนอแนะจากการศึกษา

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

การพัฒนา หมายถึง การออกแบบ ผลิต และปรับปรุง สื่อการสอนวิชาภาษาจีนประเภทมัลติมีเดีย โดยผู้ศึกษาอ้างอิงข้อมูลจากแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วกำหนดแนวทางการออกแบบและผลิตสื่อ

ผลสัมฤทธิ์ของสื่อการสอน หมายถึง ประสิทธิภาพของสื่อการสอนประเภทมัลติมีเดียที่พัฒนาขึ้นเป็นเครื่องมือในการศึกษา ผลสัมฤทธิ์ของสื่อการสอนได้มาจากการเปรียบเทียบคะแนนสอบก่อนและหลังเรียนของกลุ่มทดลอง หากผลการเปรียบเทียบ พบว่าผู้เรียนได้คะแนนสอบหลังเรียนสูงกว่าคะแนนสอบก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญ แสดงว่าสื่อการสอนที่สร้างขึ้นมีผลทำให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

สื่อการสอน หมายถึง สื่อการเรียนการสอนวิชาภาษาจีนประเภทมัลติมีเดีย ซึ่งเป็นบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน ที่ผลิตขึ้นเป็นเครื่องมือในการวัดผลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา

เทคโนโลยีมัลติมีเดีย หมายถึง เทคโนโลยีสื่อผสม ที่นำเสนอข้อมูลได้หลากหลายประเภท ได้แก่ ข้อความ ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว เสียง และวิดีโอ ซึ่งเป็นเทคโนโลยีที่ใช้ร่วมกับสื่อคอมพิวเตอร์ เพื่อนำเสนอเนื้อหาบทเรียนวิชาภาษาจีนระดับกลาง

นักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ หมายถึง นักศึกษาระดับชั้นต่างๆ ที่เรียนวิชาเอกภาษาจีนหรือวิชาโทภาษาจีน หรือมีความรู้ความเข้าใจภาษาจีนกลางระดับพื้นฐานหรือมากกว่า

วิชาภาษาจีน (หรือภาษาจีน) หมายถึง การเรียนการสอนวิชาภาษาจีนกลาง (Mandarin) โดยที่ภาษาจีนกลางหมายถึง 1) สำเนียงการออกเสียง ซึ่งกำหนดให้สำเนียงปักกิ่งเป็นสำเนียงมาตรฐานของการออกเสียง ซึ่งภาษาจีนกลางหมายถึงสำเนียงในการพูดและการออกเสียง มีการใช้ระบบสัทอักษร (Pinyin) กำกับการออกเสียง โดยไม่เกี่ยวข้องกับระบบการเขียน 2) ระบบการเขียน หมายถึง การใช้ตัวหนังสือหรืออักษรจีน ระบบการเขียนที่ใช้ในสื่อการสอนนี้ ใช้ตัวหนังสือหรืออักษรแบบย่อ หรือเรียกว่าตัวย่อ (Simplified Chinese)

ภาษาจีนระดับกลาง ความหมายตามที่คุณศึกษากำหนดมี 2 นัยยะ คือ 1) อ้างอิงจากโครงการสอบวัดความรู้ภาษาจีน (HSK) ซึ่งจัดการสอบเป็น 3 ระดับ คือระดับพื้นฐาน (Elementary) ระดับต้น-กลาง (Intermediate) และระดับสูง (Advanced) โดยการสอบระดับต้น-กลาง (ระดับกลาง) เป็นการสอบสำหรับผู้เรียนภาษาจีนในระบบตั้งแต่ 400 - 2,000 ชั่วโมง หรือ ได้เรียนรู้คำศัพท์ที่ใช้บ่อย 2,000 - 5,000 คำ รวมทั้งหลักไวยากรณ์ที่สัมพันธ์กัน 2) ความหมายที่คุณศึกษากำหนด โดยภาษาจีนระดับกลางหมายถึง ความรู้ความเข้าใจทางภาษาจีนในระดับที่สูงกว่าพื้นฐาน หรือสามารถเข้าใจบทสนทนาและบทอ่านภาษาจีน อักษรจีน และคำกำกับการออกเสียง (Pinyin) ได้ และมีความสามารถในการแปล ตีความ หรือทำความเข้าใจจากบทอ่าน ร่วมกับการใช้ดิจิทัลนารีได้บ้าง และเป็นการศึกษาเกี่ยวกับจีนศึกษา ที่ประกอบด้วย ภาษา สังคม และวัฒนธรรม